

HRDpaper: 2020/7

**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR
ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ
İNSAN HAKLARI KOMİTESİNE
BAŞVURU**

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ İNSAN HAKLARI KOMİTESİNE BAŞVURU

İçindekiler

1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne kimler başvuru yapabilir ?
 - a) İç hukuk yolları tüketilmeden BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvuru yapılabilir mi?
 - b) Haksız tutukluluk yönüyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılmaksızın BM İnsan Hakları Komitesi'ne hak ihlali başvurusu yapılabilir mi ?
 - c) Hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne hem de Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne başvuru yapılabilir mi ?
2. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Uluslararası Haklar Sözleşmesi nedir?
3. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Uluslararası Haklar Sözleşmesi'ndeki Haklar nelerdir?
4. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne Türkiye ne zaman taraf olmuştur?
5. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi nedir?
6. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin denetim ve bireysel başvuru yetkisini Türkiye ne zaman kabul etmiştir?
7. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru şartları nedir?
8. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru hangi makama nasıl yapılır?
9. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru yapıldıktan sonra prosedür nasıl devam eder?
10. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi kararlarının uygulanmasını nasıl takip eder?
11. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi başvuru sahibi lehine bir hak ihlali kararı vermesi halinde kararın iç hukukta sonuçları nedir?

12. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi hak ihlali kararını kişiler iç hukukta nasıl kullanmalıdır?

13. Ağır Ceza Mahkemesi'ne yargılamanın yenilenmesi başvurusu yapılabilir mi ?

Bu Bilgi Notunun hazırlanmasında katkılarını esirgemeyen değerli Hocalarımıza ve Hukukçularımıza şükranlarımızı sunuyoruz.

HRD Yönetim Kurulu

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER MEDENİ VE SİYASAL HAKLAR ULUSLARARASI SÖZLEŞMESİ İNSAN HAKLARI KOMİTESİNE BAŞVURU

1. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne kimler başvuru yapabilir ?

15 Temmuz sonrası yapılan Ağır Ceza Mahkemelerinde yapılan terör yargılamaları sonrasında kişinin ceza alması halinde sırasıyla Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) ve Yargıtay'a itiraz etmesi gerekmektedir. Kişinin cezasının onanması halinde hak ihlali başvurusu için Anayasa Mahkemesi (AYM) ve sonrasında da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne(AİHM) müracaat etmesi gerekmektedir.

Yine aynı şekilde kamudan ihraç sonrası işlemin iptali ve işe iade yönünden OHAL İşlemleri İnceleme Komisyonu'na başvuru sonrasında talebin reddi halinde kişinin sırasıyla özel yetkilendirilmiş İdare Mahkemesi, Bölge İdare Mahkemesi (BİM) ve Danıştay'a itiraz etmesi gerekmektedir. Ret kararının onanması halinde hak ihlali başvurusu için Anayasa Mahkemesi (AYM) ve sonrasında da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne(AİHM) müracaat etmesi gerekmektedir.

İş bu [iç yargı organlarına itirazları yapmayan/yapamayan kişilerin](#) hak ihlali başvuruları [iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle](#) AYM ve AİHM tarafından ret edilmektedir.

a) [İç hukuk yolları tüketilmeden BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvuru yapılabilir mi ?](#)

Kural olarak hem AİHM hem de BM İnsan Hakları Komitesi (İHK) hak ihlali başvuruları için iç hukuk yollarının tüketilmesini şart koşar ancak bu şart ;

- (1) Bir devletteki insan hakları ihlallerinin 'İDARİ UYGULAMA' niteliği taşıması,
- (2) Ulusal yargı yollarının süreci gereksiz ve makul olmayan sürede uzatması/
Ulusal yargı yollarının uygulamada etkili ve yeterli olmaması,
- (3) Başvurucunun adalete giderek yargı yollarını tüketmelerinde engeller olması, kanıtların toplanamaması, dolayısıyla yargı yoluna gitmenin bir anlam taşımadığı ÖZEL DURUMLARIN varlığı halinde AİHM ve BM İnsan Hakları Komitesi iç yargı yollarının tüketilmesi şartını aramaz.

15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi sonrası mağdur kişiler iç hukuk yollarının tüketmeden ister haksız tutukluluk yönüyle [isterse de esastan hak ihlali başvuruları yapmışsa da](#) AİHM "Türkiye'deki mahkemelerin halen etkili ve yeterli olduğu, iş bu nedenlerle iç hukuk yollarının tüketilmesi gerektiği" gerekçesiyle başvuruları usulden ret etmiştir.

Diğer taraftan AYM karar vermeden önce AİHM'e başvurusu yapılmış dosya hakkında AİHM kabul edilebilirlik kararını vermeden önce AYM başvuruyu reddetmiş ise AİHM iç hukuk yollarını tüketmeden yapılan başvuruyu kabul etmektedir. (Osman Kavala/Türkiye Cumhuriyeti, B. No: 28749/18, 10/12/2019 § 102). Bu durumda AYM henüz bir karar vermemişse AİHM başvuruyu reddedeceğini belirtiyor.

".....102. In short, the Court notes that the applicant, who lodged an individual application before the Turkish Constitutional Court, gave that court an opportunity to remedy the alleged violation. The Constitutional Court published its judgment on 28 June 2019 in the Official Gazette (see paragraph 60 above) before the Court had ruled on the admissibility of the present case. Accordingly, it also dismisses this objection raised by the Government....." (CASE OF KAVALA v. TURKEY, APPLICATION NO: 28749/18, 10 DECEMBER 2019 § 102)

BM İnsan Hakları Komitesi [haksız tutukluluk yönüyle](#) Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvurularda etkili bir iç hukuk yolu kabul edilemeyeceğine karar vermiş bulunmaktadır ancak [esastan hak ihlali başvuruları](#) için iç hukuk yollarının tüketilmesi gerektiğine dair usulünü korumaktadır.

AİHM ve BM İnsan Hakları Komitesi vermiş olduğu kararlarda birbirlerinin içtihatlarına atıf yapmaktadırlar. Esastan hak ihlali başvuruları yönünden AYM karar vermeden önce BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvurusu yapılmış olması halinde tıpkı AİHM gibi Komite kabul edilebilirlik kararını vermeden önce AYM başvuruyu reddetmiş ise BM İnsan Hakları Komitesi'nin de iç hukuk yollarını tüketmeden yapılan başvuruyu kabul edeceği değerlendirilmektedir.

b) [Haksız tutukluluk yönüyle Anayasa Mahkemesi'ne başvuru yapılmaksızın BM İnsan Hakları Komitesi'ne hak ihlali başvurusu yapılabilir mi ?](#)

Haksız tutukluluk yönüyle BM İnsan Hakları Komitesi Anayasa Mahkemesi'ni etkisiz iç hukuk yolu olarak değerlendirmiştir. [Soruşturma aşamasında](#) tutuklu kişiler yada [ağır ceza mahkemesinde dosyası halen karara bağlanmamış](#) tutuklu kişiler Sulh Ceza Hakimliklerine itirazları tamamlamak kaydıyla BM İnsan Hakları Komitesi'ne haksız tutukluluk başvurusu yapabilir.

15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi sonrası BM İnsan Hakları Komitesi İsmet Özçelik -Turgay Karaman başvurusunda (12 Mayıs 2017 başvuru tarihi, 26 Mart 2019 karar tarihi, 28 Mayıs 2019 yayınlanma tarihi) başvuruçuların Medeni ve Sosyal Haklar Sözleşmesi'nin 9. maddesinin 1, 2 ve 3. Bentleri yönüyle **haksız tutukluluk nedeniyle** Kişi Özgürlüğü ve Güvenlik hakkının ihlal edildiğini ve bu ihlalden dolayı tazminat ödenmesine dair karar vermiştir.

Komite haksız tutukluluk yönüyle **Anayasa Mahkemesi'ne yapılacak bireysel başvurunun süreci gereksiz yere uzatacağını** belirterek Türkiye'nin "iç hukuk yolları tüketilmemiştir ve iç yargıda tazminat davası açılmamıştır" savunmasını ret etmiştir. Komite haksız tutukluluk yönüyle Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvurularda etkili bir iç hukuk yolu kabul edilemeyeceğine karar vermiş bulunmaktadır.

BM İnsan Hakları Komitesi'ne **Haksız tutukluluk nedeniyle** Kişi Özgürlüğü ve Güvenlik hakkının ihlal edildiğini ve bu ihlalden dolayı tazminat ödenmesine dair başvuru yapacak kişilerin dosyalarının ya savcılık soruşturma aşamasında yada ilk derece mahkemesi önünde yargılama aşamasında olması gerekmektedir.

Zira kişi yargılanmakta olduğu davada ilk derece mahkemesi kararıyla mahkûm edilmişse, bu kişinin hukuki durumu "**bir suç isnadına bağlı olarak tutuklu**" olma kapsamından çıkmakta ve tutmanın nedeni ilk derece mahkemesince verilen "hükme bağlı olarak tutma" haline dönüşmektedir.

c) [Hem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine hemde Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesine başvuru yapılabilir mi ?](#)

AİHM veya BM İnsan Hakları Komitesi **aynı hak ihlali nedeniyle** bir başka uluslararası mahkeme yada yarı yargılama yetkisi olan komite, kurum ve kuruluşlara müracaat edilmişse o hak ihlalinin başvurusunu kabul etmemektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken husus AİHM'ye başvuru yapılmışsa BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvuru yapılamaz yada BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvuru yapılmışsa AİHM'e başvuru yapılamaz değil **aynı hak ihlali nedeniyle her iki yere de başvuru yapılamayacağı şeklindedir.**

Mesela Adil Yargılanma İlkesi gereği AİHM'ye hak ihlali başvurusu yapılmışsa aynı ilkeden BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvurusu yapılamaz. Bir yargılamada bir kişinin birden fazla hakkının ihlal edildiği düşünülürse kişi mutlaka her iki tarafa da başvuracaksa bir haktan BM İnsan Hakları Komitesi'ne diğer haklardan da AİHM'ye başvurması tavsiye olunur.

Mağdur kişi AYM dahil tüm iç hukuk yollarını bitirdiğinde BM İnsan Hakları Komitesi'ne başvuruların ortalama 2 yılda sonuca bağlandığı düşünüldüğünde bir haktan komiteye başvuru yaparken diğer haklardan AİHM'ye başvuru yapması tavsiye olunur.

Komiteden çıkacak bir hak ihlali kararının AİHM tarafından dikkate alınacağı ve kişinin AİHM hak ihlali başvuru dosyasını güçlendireceği değerlendirilmektedir.

ÖRNEK : Bylock isnadiyla yargılanan bir kişinin Kişi Özgürlüğü ve Güvenlik Hakkı, Adil Yargılanma Hakkı, Özel Hayatın ve Ailenin Gizliliği İlkesi, Ayrımcılık yasağı, Kanunsuz Suç ve Ceza Olmaz İlkesi hak ihlalleri ileri sürülebilir.

Mağdur kişi iç hukuk yollarını tamamen tüketme imkanına sahip olacaksa örnek olması yönüyle Özel Hayatın ve Ailenin Gizliliği İlkesi gereği BM İnsan Hakları Komitesi'ne hak ihlali başvurusu yaparken diğer haklar yönüyle de AİHM'ye başvuru yapması tavsiye olunur.

2. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Uluslararası Haklar Sözleşmesi nedir?

Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR), 16 Aralık 1966'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen ve 23 Mart 1976 itibarıyla yürürlüğe giren çok taraflı bir antlaşmadır. 2012 itibarıyla 167 devlet Sözleşmeye taraf olmuştur.

Sözleşme, taraf devletlerin bireylerin yaşama hakkı, din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, toplantı özgürlüğü, seçim hakları ve adil yargılanma hakları dahil, sivil ve siyasal haklarına saygı göstermelerini taahhüt eder.

Sözleşmede 3 ek protokol vardır. Bu protokollerden 1. protokol olan seçmeli protokoldür ve bu protokolle bireysel başvuru usulüyle denetim getirilmiştir.

Sözleşme 53 madde olup 6.madde ile 27. madde arasında 19 maddede haklar ve yasakları düzenlemekte, 28.madde ile 45.madde arasında 17 maddede sözleşmedeki hakların denetim organı olan İnsan Hakları Komitesi'nin kuruluş ve çalışma usullerine belirlemiştir.

3. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Uluslararası Haklar Sözleşmesi'ndeki haklar nelerdir?

- I. (m. 6) yaşam hakkı
- II. (m. 7) işkence, eziyet ve aşağılayıcı ve insanlık dışı muamele yasağı
- III. (m. 8) kölelik, köle ticareti, angarya ve zorunlu çalıştırma yasağı
- IV. (m. 9) Kişi Özgürlüğü ve Güvenlik Hakkı. keyfi tutuklama ve gözaltına alma yasağı
- V. (m. 10) özgürlüğünden yoksun bırakılan herkesin insanca muamele görme hakkı
- VI. (m.11) sırf sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememekten dolayı hapse atılmama hakkı
- VII. (m. 12) seyahat özgürlüğü hakkı
- VIII. (m. 13) yabancıların sınır dışı edilmelerine karşı usuli güvencelere dair hak
- IX. (m. 14) adil yargılanma hakkı
- X. (m. 15) kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi
- XI. (m. 16) kişi olarak tanınma hakkı
- XII. (m. 17) özel hayatın gizliliği ilkesi
- XIII. (m. 18) düşünce, din, vicdan özgürlüğü hakkı
- XIV. (m. 19) ifade özgürlüğü hakkı
- XV. (m. 20) Savaş propagandası yasağı
- XVI. (m. 21) Barışçıl toplanma hakkı
- XVII. (m. 22) örgütlenme özgürlüğü hakkı
- XVIII. (m. 23) ailenin korunması hakkı
- XIX. (m. 24) çocuk hakları
- XX. (m. 26) hukuk önünde eşitlik ilkesi
- XXI. (m. 27) azınlıkların korunması

4. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne Türkiye ne zaman taraf olmuştur?

Türkiye Sözleşme'yi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme'nin onaylanmasını uygun bulan 4 Haziran 2003 tarih ve 4868 sayılı Kanun, 18 Haziran 2003 tarih ve 25142 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 7 Temmuz 2003 tarih ve 2003 /5851 sayılı kararıyla Sözleşme'nin onaylanması kararlaştırılmış ve Sözleşme'nin resmi Türkçe çevirisi, 21 Temmuz 2003 sayılı ve 25175 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye, onay belgelerini 15 Eylül 2003 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi etmiş ve 49. madde uyarınca, [Sözleşme Türkiye bakımından 23 Aralık 2003 tarihinden itibaren hüküm doğurmaya başlamıştır.](#)

5. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi nedir?

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin denetim organıdır. Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin taraf devletlerce uygulanmasını izlemek ve denetlemek amacıyla, aynı Sözleşme'nin 28. maddesi uyarınca oluşturulmuştur. Komite, taraf devletlerin vatandaşı olan ve seçim yoluyla üye olan 18 bağımsız uzmandan oluşur. Komite üyelerinin görev süresi 4 yıldır. Komite, taraf devlet raporunu değerlendirirken güvenilir diğer kaynaklardan, özellikle sivil toplum örgütlerinden ve ulusal insan hakları kurumlarından gelen bilgileri de değerlendirmektedir.

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmeye Ek İhtiyari Protokol ile İnsan Hakları Komitesi'ne [bireysel ve devletlerarası başvuru usulü](#) tanınmıştır.

(Ayrıntılı bilgi için

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIndex.aspx>)

6. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin denetim ve bireysel başvuru yetkisini Türkiye ne zaman kabul etmiştir?

Türkiye, bireysel ve devletlerarası başvuru usullerini öngören İhtiyari Protokol'e taraf olarak, İnsan Hakları Komitesi'nin bireysel ve devletlerarası başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisini tanımıştır.

Türkiye, İhtiyari Protokol'ü 3 Şubat 2004 tarihinde imzalamıştır. İhtiyari Protokol'ün onaylanması, 1 Mart 2006 tarih ve 5468 sayılı Kanunla uygun bulunmuştur. Bakanlar Kurulu 19 Haziran 2006 tarih ve 2006/10692 sayılı kararı ile İhtiyari Protokol'ün onaylanmasını kararlaştırmıştır. İlgili Bakanlar Kurulu kararı ve İhtiyari Protokol'ün resmi Türkçe çevirisi 5 Ağustos 2006 tarih ve 26250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. [İhtiyari Protokol, Türkiye bakımından 24 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir.](#)

7. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru şartları nedir?

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru şartları Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmeleri Kapsamında Bireysel Şikayet Prosedürleri "Individual Complaint Procedures under the United Nations Human Rights Treaties" başlıklı 54 sayfalık kitapçığında ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Ayrıca İnsan Hakları Komitesi, İnsan Hakları Komitesi İnsan Hakları prosedürünün kuralları "Human Rights Committee Rules of procedure of the Human Rights" adı altında 104 madde halinde belirlenmiş "Komite Usul Kuralları" ile denetim ve şikayetleri sonuca bağlamaktadır. Bireysel başvuru yapacak başvuru sahiplerinin iş bu Komite Usul Kurallarını ayrıntılı incelemesi tavsiye olunur.

[Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne yapılacak bireysel başvuruların kabul edilebilirlik koşulları :](#)

- a) Başvurucunun iç hukuk yollarını tüketmiş olması gerekmektedir. Fakat iç hukuk yolları makul olmayan bir şekilde uzun sürerse, bu şart aranmayacaktır (Ek Protokol m. 5/2)
- b) İç hukuk yolları makul olmayan bir şekilde uzuyorsa veya etkili sonuç verme ihtimali zayıf ise, mevcut iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulu aranmamaktadır (Fact Sheet No.7/Rev.1, Complaint Procedures).
- c) Başvurunun yazılı bir şekilde ve başvuranın kimliğini ortaya koyacak şekilde, yani imzalı olması gerekmektedir (Ek Protokol m. 3).
- d) Başvuru hakkın kötüye kullanımı niteliği taşımamalıdır (Ek Protokol m. 3).
- e) Şikâyet konusu, başka bir soruşturma veya çözüm usulüne göre incelenmekte olmamalıdır (Ek Protokol m. 5/2).

[Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne yapılacak bireysel başvuruların şekil ve usul şartları :](#)

Komiteye bireysel başvuru için Anayasa Mahkemesi yada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin istediği gibi özel bir başvuru formu yada dilekçesi yoktur.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru şartları Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmeleri Kapsamında Bireysel Şikayet Prosedürleri "Individual Complaint Procedures under the United Nations Human Rights Treaties" başlıklı kitapçığın 42.sayfası Annex V başlığı altında istenilen bilgileri muhteva eden bir dilekçeyle bireysel başvuru yapılabilir.

BM İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru için bir zaman sınırlaması belirlenmemiştir. Ancak başvuru hakkının kötüye kullanılmasını önlemek için, Komite, iç hukuk yollarının tüketilmesinden 5 yıl sonrasında yapılan başvurular ya da başka bir uluslararası mekanizmanın kararından 3 yıl sonrasında yapılan başvurular, haklı gerekçe gösterilmedikçe reddedilecektir.

Komite, aynı anda başka bir uluslararası mekanizma tarafından incelenmekte olan bireysel başvuruları dikkate almayacaktır.

Bireysel başvuru başka bir mekanizma tarafından incelendiyse ve eğer BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Sözleşme, daha kapsamlı bir koruma mekanizması durumundaysa, bireysel başvuru BM İnsan Hakları Komitesi tarafından incelenebilir.

Başka mekanizmalar tarafından usulen reddedilen başvurular, reddeden mekanizma tarafından incelenmediğinden, aynı başvuru Komite'ye taşınabilir.

Bireysel başvuru dilekçesi ekler hariç en fazla 50 sayfa olması gerekir. Dilekçe 20 sayfayı geçmesi halinde başvurunun 5 sayfalık özet hali başvuru ekine eklenmesi gerekmektedir.

Başvuru dilekçesi ve tüm ekleri İngilizce, Fransızca, Rusça, Arapça, Çince dillerinden herhangi biriyle yapılması zorunludur. Türkçe başvurular kabul edilmeyecektir.

Başvuru ihlal edilen insan haklarının mağduru olduğunu iddia eden birey veya birey grupları tarafından yapılabileceği gibi, insan hakları ilkelerine uygun şekilde iyi niyetle hareket eden bireyler ve birey grupları (sivil toplum örgütleri dahil) tarafından da yapılabilir.

Mağdur sıfatı taşımayan birey veya birey gruplarının şikâyetlerinin incelenebilmesi için, bu şikâyetlerin Birleşmiş Milletler Şartı hükümlerine aykırı siyasi saiklerle yapılmamış olması ve ihlallerle ilişkin doğrudan ve güvenilir bilgi içermesi gerekmektedir. Burada şikâyet usulünü kullanan kişinin ihlale bizzat tanık olmasından ziyade, ihlale ilişkin sahip olduğu bilginin delillerle desteklenebilir olması, bir duyumdan ibaret olmaması beklenmektedir.

Şikâyet açıkça siyasi saikle yapılmamış olmalı ve Birleşmiş Milletler Şartı, Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi ve diğer insan hakları hukuku belgeleri ile bağdaşmaz olmamalıdır.

İhlal iddialarına dayanak teşkil eden olaylara ilişkin bilgi içermeli ve hangi hakların ihlalinin iddia edildiği belirtilmelidir.

Şikâyetin dili hakaretamiz olmamalıdır. Ancak diğer koşulları içeren bir şikâyet, söz konusu ifadeler silinerek kabul edilebilir.

Şikâyete konu iddiaların münhasıran medya haberlerine dayanmıyor olması gerekmektedir.

Şikâyete konu ihlal iddiası diğer Birleşmiş Milletler denetim usullerince (örneğin özel usuller veya Sözleşme denetim usulleri) veya insan hakları alanında faaliyet gösteren bölgesel nitelikteki denetim usullerince inceleniyor olmamalıdır.

Etkisiz olmadığı ve makul olmayan ölçüde uzamadığı sürece, iç hukuk yolları tüketilmiş olmalıdır.

"INDIVIDUAL COMPLAINT PROCEDURES UNDER THE UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS TREATIES" " SAYFA 42. ANNEX V;

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmesi altında Bireysel Başvuru (Şikâyet) prosedürü`

MITTING INDIVIDUAL COMMUNICATIONS TO THE UNITED NATIONS TREATY BODIES

Bireysel başvuruda iletişim şartlarını yerine getirmek için yapılması gerekenler;

1-Have you indicated the State party against which your communication is submitted?

Başvurunuzda şikâyet ettiğiniz devleti belirttiniz mi?

2-Has the State against which you submitted a communication ratified the treaty concerned? Has it recognized the competence of the Committee to receive and consider communications from individuals?

Şikâyet ettiğiniz devlet ilgili anlaşmayı (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmesini) onayladı mı?

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin bireylerden bireysel başvuru alma ve değerlendirme yetkinliğini taraf devlet kabul etti mi?

3-Are you (or the person on whose behalf you are bringing the complaint) the victim of the alleged violation?

İddia edilen ihlalin mağduru veya mağdurun temsilcisi siz misiniz?

4-Is your communication submitted within the time limit prescribed under the treaty concerned? (a)

Bireysel başvurunuz anlaşmada belirtilen süre içerisinde mi yapıldı? (a)

5-Have you exhausted all available domestic remedies? (b)

Bütün iç hukuk yollarını tükettiniz mi? (b)

6- Have you detailed the steps taken to exhaust domestic remedies available in the State party against which your complaint is directed?

Bireysel başvurunuzda, taraf devlette var olan iç hukuk yollarını tüketmek için attığınız adımları detaylı olarak belirttiniz mi?

7- Have you provided information on whether you have submitted your case to another means of international investigation or settlement?

Bireysel başvurunuzda başka bir uluslararası soruşturma veya arabulucu organı kullanıp kullanmadığınızı ifade ettiniz mi?

8- Does your complaint relate to events that occurred after the entry into force of the complaint mechanism for your State? (c)

Şikâyetiniz Devletiniz hakkındaki şikâyet mekanizması yürürlüğe girdikten sonraki olaylarla mi alakalı? (c)

9- Have you submitted your communication in writing, written legibly (preferably typed) and signed?

Bireysel başvurunuzu yazılı, okunaklı (tercihen daktilo edilmiş; bilgisayarda yazılmış) ve imzalanmış bir şekilde yaptınız mı?

10- Have you provided basic personal information such as name, nationality, date of birth, postal address and e-mail address?

Başvurunuzda temel kişisel bilgilerinizi adınız, uyruğunuz, doğum tarihiniz, adresiniz ve e-mail adresiniz gibi belirttiniz mi?

11- Is your communication in one of the United Nations languages (Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish)?

Başvurunuz Birleşmiş Milletlerin bireysel başvuru dili olan Arapça, Cince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca dillerinden birisi ile mi yapıldı?

12- Have you supplied copies of all documents (d) of relevance to your communication and, if necessary, translations (e) into one of the United Nations languages?

Başvuruza bireysel başvurunuz ile alakalı gerekli tüm dokümanları(d), gerekli ise çevirileri ile birlikte eklediniz mi? (e)

13- Have you ordered all documents by date, numbered them consecutively and are they accompanied by a concise description?

Dokümanlarınızı oluş sırasına göre ardı arkasına numaralandırdınız mı ve dokümanlarınıza kısa ve öz bir başlık ile dosyanın ne ile alakalı olduğunu eklediniz mi?

14-If you are acting on behalf of another person, have you obtained sufficient authorization (f) or are you otherwise justified in your action?

Eğer başka birisini temsil ediyorsanız yeterli yetkiyi haiz misiniz veyahut başka bir şekilde ilgili şahsi temsiline muhtak mı? (f)

15-If you do not wish your identity to be disclosed in the final decision, have you indicated this in your communication?

Eğer kimliğinizin komite tarafından verilecek son kararda açıklanmasını istemiyorsanız bunu başvurunuzda belirttiniz mi?

16-Have you indicated the kinds of remedies you would like to obtain from the State party should the Committee conclude that your rights have been violated?

Eğer Komite haklarınızın ihlal edildiğine karar verirse, taraf Devletten edinmek istediğiniz düzeltme yolları (yasal yollar, dava yolları) türlerini belirttiniz mi?

17-Is your complaint sufficiently substantiated? Have you provided, in chronological order, all the facts and relevant information on which the communication is based?

Başvurunuzu yeterli bir şekilde somutlaştırdınız mı? Şikâyetinize temel oluşturan vakıa ve bilgileri kronolojik sıra içinde dosyanıza eklediniz mi?

18-Have you explained why you consider that the facts of your communication constitute a violation of the treaty concerned? Is your complaint compatible with the provisions of the treaty concerned?

İlgili anlaşmayı ihlal ettiğini düşündüğünüz vakıaları nedenleri ile birlikte açıkladınız mı? Şikâyetiniz birleşmiş milletlerin ilgili anlaşmasının hükümleri ile uyum içinde mi?

19-Does your communication consist of maximum 50 pages (excluding annexes)? Şikâyetiniz maksimum 50 sayfadan oluşmakta mı? (ekler hariç)

20-If your communication exceeds 20 pages, have you filed a short summary of up to 5 pages?

Eğer şikâyetiniz 20 sayfayı geçiyorsa, dosyanıza maksimum 5 sayfa kısa bir özet eklediniz mi?

(a) Applicable to communications submitted to the Human Rights Committee, the Committee on the Elimination of Racial Discrimination, the Committee on the Rights of the Child, and the Committee on Economic, Social and Cultural Rights.

- İnsan Hakları Komitesi'ne,
- Irk Ayrımcılığının Önlenmesi Komitesi'ne,
- Çocuk Hakları Komitesi'ne ve
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'ne sunulan iletişimler için geçerlidir.

(b) If the application of the remedies is unreasonably prolonged, or if the remedies are plainly ineffective or otherwise unavailable, you may not be required to exhaust domestic remedies.

Eğer yasal çarelerin uygulanması (iç hukuk yolları veya kanunla garanti altına alınmış haklar) makul olmayan bir şekilde uzatılmış veya yasal çareler doğrudan etkisiz hale gelmiş veya başka bir şekilde ulaşılamaz hale gelmişse, iç hukuk yollarını tüketmenize gerek yoktur.

(c) As a rule, a committee does not examine complaints dating from a period before this date and your complaint is regarded, in legal terms, as inadmissible *ratione temporis*. There are, however, exceptions, for instance if the effects of the event in question result in a continuous violation of the treaty.

Kural olarak, bir komite bu tarihten önceki bir döneme ait şikayetleri incelememektedir ve şikayetiniz yasal olarak zaman açısından kabul edilemez olarak kabul edilir. Bununla birlikte bu kuralın istisnaları bulunmaktadır, örnek olarak, şikâyete sebep olan olayın etkileri sürekli bir şekilde birleşmiş milletler insan hakları sözleşmesini ihlal etmesi.

(d) Do not submit originals, only copies.

Dosyanıza esas belgeleri koymayınız, kopyalarınızı koyunuz,

(e) These are not required to be official translations and may summarize the documents.

Bunların resmi çeviri olmasına gerek yoktur ve belgeleri özetleyebilir.

(f) No specific form is needed.

Belirli bir forma gerek yoktur.

8. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru hangi makama nasıl yapılır?

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sözleşmeleri Kapsamında Bireysel Şikayet Prosedürleri "Individual Complaint Procedures under the United Nations Human Rights Treaties" " başlıklı kitapçıkta belirtilen koşullara uygun hazırlanan bireysel başvuru dilekçesi aşağıdaki adrese postalanması veya faks veya e-posta ile gönderilmesi gerekmektedir:

*Adres: Petitions and Inquiries Section
Office of the High Commissioner for Human Rights
United Nations Office at Geneva
CH-1211 Geneva 10, Switzerland*

*Fax: + 41 22 917 9022 (particularly for urgent matters)
E-mail: petitions@ohchr.org*

9. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'ne bireysel başvuru yapıldıktan sonra prosedür nasıl devam eder?

Komite başvurunun kabul edilebilirlik koşullarını taşıdığı yönünde ilk incelemesini yapar ve başvuruyu kabul etmesi halinde başvuruyu şikâyet edilen devlete bildirir. [Şikâyeti öğrenen devlet altı ay içinde görüşlerini Komite'ye iletir.](#)

Komite, bireysel başvuruyu ilgili devletten almış olduğu görüş ve belgeler ışığında kapalı oturumlarda inceler. Komite, inceleme sonucunda varmış olduğu görüşlerini ilgili devlete ve başvuru sahibine gönderir ve kamuoyuna duyurur (Ek Protokol m. 4, 5/4).

Komite kabul edilebilirlik koşullarını taşıyan şikayetleri esas açısından incelemeye geçmektedirler. Şikayetler, başvurucuların ve hakkında başvuru yapılan devletlerin sunduğu yazılı bilgiler temelinde incelenir.

Komite şikayet konusu olan olay hakkında doğrudan araştırma yapma, tanık dinleme ya da duruşma yapma yetkisi yoktur.

Komite inceleme sürecinin her aşamasında ve şikayetle ilgili kararlarını vermeden önce, başvurucuya yönelik telafisi olanaksız bir zararın gerçekleşme olasılığı söz konusu ise, bunu önlemek için gerekli olan [geçici önlemlerin alınması yolunda taleplerini](#) ilgili devlete iletir.

Başvuruları esas açısından inceleyen komite, sözleşmenin ihlal edilip edilmediğine karar vermekte ve ihlal olduğu sonucuna varırsa, çözüm yolları konusunda ilgili devlete önerilerde bulunur.

10. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi kararlarının uygulanmasını nasıl takip eder ?

Komite kararlarının uygulanması özel raportörler aracılığıyla takip edilmektedir. Eğer İnsan Hakları Komitesi başvuru sahibi lehine bir karar vermişse, taraf devletten bu hak ihlalinin ortadan kaldırılması ve maddi ve manevi zararların giderilmesi talep edebilir.

Ayrıca, durumun özelliğine göre, ihlal bir kanundan kaynaklanıyorsa ilgili kanunun değiştirilmesi veya yürürlükten kaldırılması, tutuklu bulunan şahsın salıverilmesi gibi etkili çözümler de öngörülebilmektedir.

11. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi başvuru sahibi lehine bir hak ihlali kararı vermesi halinde kararın iç hukukta sonuçları nedir?

Anayasa'nın 90. maddesine göre usulüne uygun olarak yürürlüğe konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalarda yer alan düzenlemelerin kanun hükmünde olduğu belirtilerek, 7/5/2004 tarihinde yapılan değişiklikle fıkraya eklenen son cümle ile, **hukumumuzda kanunlar ile temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası antlaşmalar arasında bir çeşit hiyerarşi ihdas edilmiş ve aralarında uyumsuzluk bulunması halinde antlaşmalara öncelik tanınacağı hüküm altına alınmıştır.**

Bu düzenleme uyarınca, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası bir antlaşma ile bir kanun hükmünün çatışması halinde, uluslararası antlaşma hükmünün öncelikle uygulanması gerekir.

Bu durumda başta yargı mercileri olmak üzere, birbiriyle çatışan temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir uluslararası antlaşma hükmü ile bir kanun hükmünün önlerindeki olaya uygulamak durumunda olan **uygulayıcıların, kanunu gözardı ederek uluslararası antlaşmayı uygulama yükümlülükleri vardır.**

Belirtilen düzenleme uyarınca, uluslararası insan hakları hukukunun temel belgelerinden olan ve **Türkiye'nin usulüne uygun olarak onaylayıp taraf olduğu Sözleşme iç hukukta doğrudan uygulanma kabiliyetini haizdir.**

Türkiye Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'ne taraftır. Sözleşme Türkiye bakımından 23 Aralık 2003 tarihinden itibaren hüküm doğurmaya başlamıştır.

Aynı şekilde İnsan Hakları Komitesi'nin bireysel ve devletlerarası başvuruları kabul etme ve inceleme yetkisini tanımıştır. İhtiyari Protokol, Türkiye bakımından 24 Ekim 2006 tarihinden itibaren hüküm doğurmaya başlamıştır.

İş bu nedenlerle İnsan Hakları Komitesi'nin başvuru sahibi lehine vereceği bir hak ihlali kararı iç hukukta doğrudan uygulanma kabiliyetine haiz olacaktır.

[Yargıtay İçtihatları da bu yöndedir.](#)

".....TEMEL HAK VE ÖZGÜRLÜKLERE İLİŞKİN ULUSLARARASI BİR ANTLAŞMA İLE BİR KANUN HÜKMÜNÜN ÇATIŞMASI (Hukukumuzda Antlaşmalara Öncelik Tanınacağına Hüküm Altına Alındığı - Başta Yargı Mercileri Olmak Üzere Birbiriyle Çatışan Temel Hak ve Özgürlüklere İlişkin Bir Uluslararası Antlaşma Hükümü İle Bir Kanun Hükümünü Önlerindeki Olaya Uygulamak Durumunda Olan Uygulayıcıların Kanunu Gözardı Ederek Uluslararası Antlaşmayı Uygulama Yükümlülüklerinin Bulunduğu)

NORMLAR HİYERARŞİSİ (Uyuşmazlığı Karara Bağlayan İlk Derece Mahkemelerinin AİHS ve Diğer Uluslararası İnsan Hakları Antlaşmaları İle Çatışan 4721 S.K.'un 187. Maddesini Kararlarına Esas Almayarak Başvuru Konusu Uyuşmazlık Açısından Anayasa'nın 90. Maddesi Uyarınca Uygulanması Gereken Uluslararası Sözleşme Hükümlerini Dikkate Alması Gerektiği/Sözleşmeler Hukuk Sistemimizin Bir Parçası Olup Kanunlar Gibi Uygulanma Özelliğine Sahip Olduğu)....." YARGITAY HUKUK GENEL KURULU ESAS:2014/2-889, KARAR: 2015/2011, TARİH 30.09.2015

12. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi hak ihlali kararını kişiler iç hukukta nasıl kullanmalıdır?

İnsan Hakları Komitesi başvurucu hakkında hak ihlali kararı vermesi halinde; Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmenin Bölüm 2 madde: 3/a uyarınca, taraf devletin başvuruculara **etkili bir çözüm sağlama yükümlülüğü altında olduğunu** ayrıca taraf devletin gelecekte benzer ihlallerin ortaya çıkmasını önlemek için gerekli tüm adımları atmakla yükümlü olduğunu karar sonucunda belirtmektedir.

Yine sözleşmenin 2.Maddesi uyarınca taraf devletin sınırları dahilindeki tüm bireylere, sözleşmede tanınan hakları sağlamak, **etkili ve uygulanabilir bir çözüm sağlamak için taahhütte bulunduğunu** karar sonucunda belirtmektedir

Komite ayrıca taraf devletten [Komite'nin görüşlerini yürürlüğe sokmak üzere alınan önlemler hakkında bilgi alma talebinde](#) bulunur.

Hak ihlali tespiti ile Komite Türkiye'ye Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesinden kaynaklı [YÜKÜMLÜLÜKLERİNİ](#) ve [TAAHHÜTLERİNİ](#) karara bağladığı gibi Komite görüşlerini yürürlüğe sokmak üzere alınan önlemler hakkında bilgi alma talebini de karara bağlamaktadır.

BM İnsan Hakları Komitesi kararları [Anayasa'nın 90. Maddesi, Yargıtay içtihatları ve ülkemizin uluslararası hukuk ve ahde vefa ilkesi çerçevesinde taahhütleri ve sorumlulukları gereği iç hukukta doğrudan uygulanma kabiliyetine haiz olduğu gerekçesiyle](#) komitenin hak ihlali tespitlerini, tavsiyelerini ve taleplerini taraf devlet olan Türkiye'nin kabul ederek yerine getirmesi gerekmektedir.

Latince Pacta Sunt Servanda olarak ifade edilen [Ahde Vefa prensibi](#) uluslararası hukukta yer alan en önemli genel ilkelere biri kabul edilir. Devletlerin imzalamış oldukları anlaşmaların hükümlerini kendi iradeleriyle kabul etmeleri prensibine dayanan [sözleşmeye bağlılık ilkesi](#); anlaşma hükümlerini iyi niyet çerçevesinde yerine getirmek zorunda olmaları olarak tarif edilir.

1969 tarihli Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi, bu ilkenin evrensel bir ilke olduğunu Başlangıç bölümünde tespit ettikten sonra, Ahde Vefa (Pacta Sunt Servanda) başlığını taşıyan 26. maddesiyle bu ilkeyi açıklamaktadır. [Buna göre; "Yürürlükteki her antlaşma ona taraf olanları bağlar ve tarafların onu iyi niyetle icra etmesi gerekir."](#)

Bu ilkeye göre sözleşmenin tarafları, sözleşmenin hükümlerine aynen uymak ve hükümleri uygulamakla yükümlüdürler. Kural olarak sözleşme yapıldıktan sonra ortaya çıkacak durumları tarafların önceden tahmin etmeleri gerektiği kabul edilir. Ahde vefa ilkesi temel bir genel hukuk ilkesi olmakla birlikte aynı zamanda bir ahlak kuralıdır. Bir sözleşmenin hukuksal etki doğurması için tarafların bu sözleşme hükümlerine saygı göstermeleri gerekir.

[13.Ağır Ceza Mahkemesi'ne "yargılamanın yenilenmesi" başvurusu yapılabilir mi?](#)

Kesinleşen bir hükümlerle sonuçlanmış bir dava, Türk Ceza Muhakemeleri Kanununun 311. maddesinde yazılı hâllerde hükümlü lehine olarak yargılamanın yenilenmesi yoluyla tekrar görülür.

Türk Ceza Muhakemeleri Kanun'un 311. Maddesinin (f) fıkrası; "Ceza hükmünün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin ve hükmün bu aykırılığa dayandığının, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya ceza hükmü aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi. Bu hâlde yargılamanın yenilenmesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren bir yıl içinde istenebilir." şeklinde olup AİHM tarafından verilecek bir hak ihlali kararı talep halinde yargılamanın yenilenmesi yoluyla dava yeniden görülecektir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi hak ihlali kararları yönüyle Türk Ceza Muhakemeleri Kanununda bu şekilde bir düzenleme olmadığından **"Komite Kararları" doğrudan yargılamanın yenilenmesi yoluyla davanın yeniden görülmesi sonucunu doğurmayacaktır.**

Bu kararların sunulduğu mahkemeler Anayasa'nın 90. Maddesi ve Yargıtay içtihatları gereği "İnsan Hakları Komitesi'nin başvuru sahibi lehine vereceği hak ihlali kararı iç hukukta doğrudan uygulanma kabiliyetine haiz olduğu" gerekçesiyle yargılamanın yenilenmesi taleplerini kabul etmesi gerekmektedir.

Talebin reddi halinde ;

- (1) Kendi dosyalarının neden BM İnsan Hakları Komitesinin karar verdiği dosyadan farklı olduğunu,
- (2) Kendi dosyalarının neden Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne uygun olduğunu gerekçeleriyle açıklamak zorundadır.

Talebin reddinin gerekçesiz olması yada gerekçenin Anayasa'nın 90. Maddesi ve Yargıtay içtihatlarına aykırı olması halinde iş bu yargılamanın yenilenmesi talebinin reddi kararına karşı **itiraz kanun yoluna** başvurulur. itiraz kanun yoluna başvuru sonucunda da yetkili ve görevli mahkemece itirazın reddi halinde kesinleşen karar için Anayasa Mahkemesine ve sonrasında AİHM'ne hak ihlali başvuruları yapılması gerekmektedir.

HUMAN RIGHTS DEFENDERS e.V.

HUMAN RIGHTS DEFENDERS e.V.
Hohenstaufering 62
50674 Köln - Germany

Vereinsregister Amtsgericht Köln VR: 19921

Vorstandsvorsitzender Muammer Burtacgiray

Geschäftsführer Oguzhan Albayrak

Volksbank Köln Bonn eG
BIC: GENODED 1 BRS
IBAN: DE 03 3806 0186 4533 5000

HumanRightsDef

hrightsdefenders

hrightsdefenders

Human Rights Defenders

info@humanrights-ev.com

www.humanrights-ev.com